Eiropas Parlaments
2024-2029

Nodarbinātības un sociālo lietu komiteja

2026/2070(INI)

11.6.2026

ZIŅOJUMA PROJEKTS

par prasmju uzlabošanu Savienībā – profesionālās izglītības un apmācības iespējas pārejas laikā
(2026/2070(INI))

Nodarbinātības un sociālo lietu komiteja

Referente: Brigitte van den Berg

SATURA RĀDĪTĀJS

Lpp.

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS 3

PASKAIDROJUMS 7

PIELIKUMS. PIENESUMA DEKLARĀCIJA 9

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS

par prasmju uzlabošanu Savienībā – profesionālās izglītības un apmācības iespējas pārejas laikā

(2026/2070(INI))

Eiropas Parlaments,

– ņemot vērā Herningas deklarāciju par pievilcīgu un iekļaujošu profesionālo izglītību un apmācību konkurētspējas un kvalitatīvu darbvietu palielināšanai 2026.–2030. gadā, ko dalībvalstis pieņēma 2025. gada 12. septembrī,

– ņemot vērā Padomes 2020. gada 24. novembra Ieteikumu par profesionālo izglītību un apmācību (PIA) ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai[1],

– ņemot vērā Komisijas 2025. gada 5. marta paziņojumu "Prasmju savienība" (COM(2025)0090),

– ņemot vērā ieteikumu Padomes ieteikumam par cilvēkkapitālu Eiropas Savienībā, ko Padome pieņēma 2026. gada 9. martā,

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/817 (2021. gada 20. maijs), ar ko izveido Savienības programmu izglītības un mācību, jaunatnes un sporta jomās "Erasmus+" un atceļ Regulu (ES) Nr. 1288/2013[2],

– ņemot vērā Reglamenta 55. pantu,

– ņemot vērā Nodarbinātības un sociālo lietu komitejas ziņojumu (A10-0000/2026),

A. tā kā 34,7 % eiropiešu ir ieguvuši profesionālās izglītības un apmācības (PIA) diplomu; tā kā 49 % no visiem studentiem ES ir uzņemti PIA programmā[3]; tā kā daudzās dalībvalstīs PIA tiek uzskatīta par mazāk vērtīgu nekā akadēmiskā izglītība; tā kā šīs uztveres atšķirības dēļ PIA studenti un absolventi var saskarties ar sociāliem aizspriedumiem vai ierobežotām iespējām;

B. tā kā ES saskaras ar pieaugošu pieprasījumu pēc arodprofesijām, ko veicina zaļā un digitālā pārkārtošanās, rūpniecības repatriācija, ieguldījumi infrastruktūrā un demogrāfiskās pārmaiņas; tā kā darba tirgus izpēte liecina par akūtu un pastāvīgu trūkumu PIA ietilpīgās nozarēs; tā kā Cedefop prasmju prognozē paredzēts, ka līdz 2035. gadam 60 % no visām vakancēm būs nepieciešama kvalifikācija līdz vidējam līmenim[4], ko visbiežāk nodrošina PIA iespējas;

---

[1] OV C 417, 2.12.2020., 1. lpp.
[2] OV L 189, 28.5.2021., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/817/oj.
[3] Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (Cedefop), "VET statistics and indicators" ("PIA statistikas dati un rādītāji"), https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/statistics-and-indicators.
[4] Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (Cedefop), "Skills Forecast" ("Prasmju prognoze"), https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/skills-forecast.

C. tā kā ES politikas ievirzē saskaņā ar Lisabonas stratēģiju nesamērīgi liels uzsvars tika likts uz akadēmisko izglītību, nepietiekami novērtējot arodprofesiju stratēģisko nozīmi attiecībā uz ES rūpniecisko bāzi un noturību; tā kā nesenās ģeopolitiskās norises, piegādes ķēdes traucējumi un zaļā un digitālā pārkārtošanās liecina par nepieciešamību veikt būtiskus ieguldījumus PIA;

D. tā kā pastāvīgie sabiedrības un politikas aizspriedumi, kas izglītības ceļus strukturē hierarhiski, veicina profesionālās izglītības nepievilcību un akadēmisko novirzi, tādējādi ierobežojot talantu vienlīdzīgu atzīšanu, apdraudot sociālo kohēziju un saasinot kritisko prasmju trūkumu arodprofesijās;

E. tā kā nevajadzīgi administratīvie šķēršļi, sadrumstalotās atzīšanas procedūras un nepietiekama sadarbspēja starp valstu sistēmām joprojām kavē darba ņēmēju, jo īpaši PIA speciālistu, brīvu pārvietošanos; tā kā ciešāka sadarbība starp dalībvalstīm un reģionālajām sistēmām var palīdzēt veidot savstarpēju uzticēšanos, modernizēt atzīšanas procedūras un atvieglot PIA speciālistu darbaspēka mobilitāti, vienlaikus saglabājot augstus standartus,

PIA vērtības atzīšana sabiedrībā

1. uzsver PIA nozīmi ES ekonomiskajai labklājībai un konkurētspējai; uzsver, ka ir svarīgi veicināt un valorizēt PIA, lai uzlabotu tās kā kvalitatīva ceļa uz nodarbinātību pievilcību; aicina Komisiju nodrošināt, ka gaidāmajā PIA stratēģijā uzmanība tiek pievērsta PIA mācību programmu kvalitātei un atbilstībai, kā arī uzlabotai PIA programmu popularizēšanai izglītojamo vidū, darba devēju vidū un plašākā sabiedrībā;

2. uzsver, ka PIA būtu jāuzskata par instrumentu, kas var gan atbalstīt studentu un darba ņēmēju personīgo attīstību, gan novērst darbaspēka trūkumu darba tirgū, tādējādi veicinot ES konkurētspēju un atbalstot inovāciju stratēģiskās nozarēs;

3. uzsver, ka ir jānodrošina, lai PIA studenti un absolventi uzskatītu, ka viņu kvalifikācija un profesijas tiek novērtētas līdzvērtīgi akadēmiskajai izglītībai, tādējādi nodrošinot sociālo kohēziju un iekļaušanu;

4. prasa ES iestādēm un dalībvalstīm veicināt cieņpilnākas terminoloģijas attiecināšanu uz izglītības ceļiem un atteikties no tādiem terminiem kā "augstākā" un "zemākā līmeņa" izglītība; aicina Komisiju atcelt ES līmeņa mērķi attiecībā uz augstākās izglītības iegūšanu kā kritēriju, jo tas neatbilst Komisijas nodomam vienādi vērtēt PIA;

5. prasa dalībvalstīm un ES iestādēm iesaistīt PIA studentus un absolventus visos politikas veidošanas līmeņos, lai nodrošinātu vienlīdzīgu dalību, un piedāvāt PIA prakses iespējas;

6. atzīst WorldSkills un EuroSkills ieguldījumu PIA izcilības, inovācijas un pievilcības veicināšanā visā Eiropā; mudina uz ciešāku sadarbību starp Komisiju, dalībvalstīm un PIA prasmju konkursa organizācijām, lai veicinātu profesionālo izcilību un atbalstītu PIA pamanāmību; atzīst, ka šiem konkursiem un ar tiem saistītajām sistēmām, piemēram, WorldSkills Profesionālajiem standartiem, būtu jākalpo par iedvesmas avotu politikas veidotājiem un PIA politikas un prasmju atzīšanas izstrādei;

7. atgādina, ka, lai gan Komisijas paziņojumā "Prasmju savienība" ir norādīts, ka PIA būtu jākļūst par tādu mācību ceļu, kas ir tikpat vērtīgs kā augstākā izglītība, PIA joprojām saņem mazāku programmas "Erasmus+" finansējuma daļu nekā akadēmiskā izglītība; uzstāj, ka tās budžeta piešķīrums ir jāpalielina, lai nodrošinātu, ka šis mērķis tiek sasniegts praksē, un lai atbalstītu mērķi "Eiropa kustībā", kas paredz līdz 2030. gadam panākt 12 % mācību mobilitāti PIA apguvējiem;

PIA kvalitātes un atbilstības uzlabošana, palielinot ieguldījumus

8. aicina Komisiju atbalstīt dalībvalstis pietiekamu ieguldījumu veikšanā PIA, Eiropas pusgadā sniedzot konkrētām valstīm adresētus ieteikumus un iezīmējot ES finansējumu; atgādina par sekmīgajiem ieguldījumiem vietējā ekonomikā Taisnīgas pārkārtošanās fonda ietvaros, apvienojot finansējumu prasmēm un maziem un vidējiem uzņēmumiem, un iesaka šo piemēru ņemt vērā dalībvalstu valsts un reģionālajos partnerības plānos, lai veicinātu PIA;

9. atbalsta ES un valsts līmeņa partnerības starp darba devējiem un PIA sniedzējiem, lai uzlabotu PIA mācību programmu atbilstību un kvalitāti; prasa sasaistīt PIA sniedzējus ar reģionālām rūpniecības un tehnoloģiju kopām;

10. prasa plašāk iekļaut PIA esošajās ES politikas jomās un programmās; mudina labāk integrēt PIA struktūras inovācijas politikas izstrādē, lai veicinātu inovatīvu risinājumu izplatīšanu un ieviešanu dažādās nozarēs; uzstāj, ka ierosinātā Eiropas Konkurētspējas fonda politikas sadaļās ir jāatbalsta ieguldījumi prasmēs stratēģiskās nozarēs;

11. uzsver, ka MI un automatizācija ir palielinājuši vajadzību pēc pārkvalifikācijas; šajā sakarībā uzsver, ka arvien svarīgāka kļūst visiem darba ņēmējiem pieejama apmācība viņu pašreizējā vai alternatīvā karjerā;

12. aicina Komisiju, dalībvalstis un darba devējus nodrošināt taisnīgu atalgojumu un pienācīgus darba apstākļus mācekļiem un praktikantiem PIA jomā, lai uzlabotu mācīšanās darbavietā pievilcību, kvalitāti un iekļautību;

Studentu un darba ņēmēju mobilitātes atzīšana

13. uzsver diplomu un prasmju atzīšanas nozīmi, lai nodrošinātu PIA studentu un darba ņēmēju pārvietošanās brīvību un novērstu mobilitātes iespēju nelielo skaitu šajā jomā; prasa gaidāmajā prasmju pārnesamības iniciatīvā nodrošināt saskaņotu ES prasmju atzīšanas un mobilitātes ekosistēmu, nodrošinot sadarbspēju starp "Europass", Eiropas prasmju, kompetenču un profesiju daudzvalodu klasifikāciju, nacionālajām kvalifikāciju sistēmām, mikroapliecinājumiem un digitālajiem apliecinājumiem; uzsver, ka šai sistēmai vajadzētu būt pārredzamai, iedzīvotājiem draudzīgai, digitālai un bez maksas;

14. pauž nožēlu par to, ka kopējo apmācības satvaru ieviešana saskaņā ar Direktīvu 2005/36/EK[5] ir bijusi ierobežota, un aicina Komisiju, dalībvalstis un attiecīgās profesionālās struktūras aktīvi veicināt to izstrādi un īstenošanu profesionālās izglītības nozarēs, kurās kopīgas apmācības prasības varētu atbalstīt profesionālo mobilitāti un novērst prasmju trūkumu;

[5] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/36/EK (2005. gada 7. septembris) par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu (OV L 255, 30.9.2005., 22. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2005/36/oj).

°

° °

15. uzdod priekšsēdētājai šo rezolūciju nosūtīt Padomei un Komisijai.

PASKAIDROJUMS

Profesionālā izglītība un apmācība (PIA) ir neaizstājama Eiropas ekonomiskajai labklājībai un konkurētspējai, rūpniecības noturībai un sociālajai kohēzijai. Gandrīz puse no visiem vidusskolēniem Eiropas Savienībā ir uzņemti profesionālās izglītības programmās, savukārt miljoniem darba ņēmēju paļaujas uz profesionālo kvalifikāciju, lai sniegtu ieguldījumu nozarēs, kas ir būtiskas Eiropas darbībai un konkurētspējai. Tomēr, neraugoties uz tās stratēģisko nozīmi, daudzās dalībvalstīs profesionālā izglītība salīdzinājumā ar akadēmiski orientētu izglītību joprojām tiek mazāk atzīta un nav tik prestiža. Šī rezolūcija ir atbilde uz Eiropas Komisijas iniciatīvu "Prasmju savienība" un Herningas deklarācijas mērķiem, vienlaikus sniedzot ieguldījumu debatēs par gaidāmo Eiropas PIA stratēģiju un plānoto prasmju pārnesamības iniciatīvu. Tajā izklāstīts Eiropas Parlamenta redzējums par spēcīgāku, pievilcīgāku un patiesi vienlīdz vērtīgu profesionālās izglītības un apmācības nozari.

Eiropa pašlaik saskaras ar paradoksu. Laikā, kad zaļā un digitālā pārkārtošanās, rūpniecības modernizācija, investīcijas infrastruktūrā un demogrāfiskā novecošana rada vēl nepieredzētu pieprasījumu pēc arodprasmēm, profesionālās izglītības ceļi joprojām tiek uzskatīti par mazāk vēlamiem nekā akadēmiskā izglītība. Darba tirgus prognozes pastāvīgi liecina par ievērojamu trūkumu nozarēs, kas lielā mērā ir atkarīgas no profesionālās kvalifikācijas, tostarp ražošanā, būvniecībā, transportā, veselības aprūpē, enerģētikā un progresīvās tehniskajās profesijās. Tajā pašā laikā daudzi jaunieši joprojām saņem vēstījumu, ka panākumus izglītībā galvenokārt nosaka virzība uz augstāko izglītību.

Šī problēma ir ne tikai ekonomiska, bet arī kultūras problēma. Gadu desmitiem izglītības politikā un publiskajā diskursā visā Eiropā akadēmiskās un profesionālās izglītības iespējas bieži tiek uzskatītas par pastāvošām noteiktā hierarhijā, nevis par atšķirīgiem, bet vienlīdz vērtīgiem mācīšanās un speciālo zināšanu veidiem. Augstākās izglītības paplašināšana ir radījusi nozīmīgas iespējas miljoniem eiropiešu, tomēr tā ir arī veicinājusi uzskatu, ka profesionālā izglītība ir otra labākā izvēle. Šāda atzinīgas attieksmes hierarhija turpina ietekmēt saistībā ar izglītību pieņemtos lēmumus, profesionālo orientāciju, darba tirgus rezultātus un sabiedrības attieksmi pret arodprofesijām.

Sekas sniedzas daudz tālāk par izglītības politiku. Daudzās dalībvalstīs praktiski izglītoti iedzīvotāji joprojām saskaras ar strukturāliem trūkumiem dažādās jomās, sākot no karjeras izaugsmes un ienākumu gūšanas iespējām līdz politiskajai pārstāvībai un mājokļu pieejamībai. Lai gan sabiedrība ir atkarīga no kvalificētiem tehniķiem, amatniekiem, veselības aprūpes darbiniekiem un citiem arodspeciālistiem, šīs profesijas bieži vien nesaņem tādu pašu sociālo un ekonomisko atzīšanu kā profesijas, kurās nepieciešama akadēmiskā kvalifikācija. Šādas atšķirības var pastiprināt sociālo šķelšanos starp praktiski un teorētiski izglītotiem iedzīvotājiem, ierobežojot sociālo mobilitāti, apdraudot demokrātisko noturību un vājinot uzticēšanos solījumam, ka visi talantu veidi tiek vērtēti vienādi.

Šai nevienlīdzībai ir arī būtiskas ekonomiskas sekas. Eiropas konkurētspēja arvien vairāk ir atkarīga no tās spējas piesaistīt, attīstīt un noturēt darba ņēmējus ar arodprasmēm. Pārejai uz klimatneitralitāti, jaunu tehnoloģiju ieviešanai, Eiropas rūpniecības jaudas stiprināšanai un centieniem samazināt stratēģisko atkarību ir vajadzīgs augsti kvalificēts profesionālais darbaspēks. Tāpēc prasmju trūkums nav tikai demogrāfisko pārmaiņu vai ekonomikas pārmaiņu rezultāts; tas daļēji izriet arī no ilgstošām sociālām un politiskām izvēlēm, kurās nav pietiekami novērtēta profesionālā izglītība un arodprofesijas. Lai novērstu darbaspēka

trūkumu, ir vajadzīgs kas vairāk nekā papildu darba ņēmēju apmācīšana. Tāpēc ir jāatjauno arodapmācības iespēju pievilcība, statuss un pamanāmība visā sabiedrībā.

PIA kvalitātes un atbilstības uzlabošana ir būtiska šo centienu daļa. Ir vajadzīgas spēcīgas partnerības starp izglītības sniedzējiem, darba devējiem, reģionālajām iestādēm un sociālajiem partneriem, lai nodrošinātu, ka profesionālās izglītības programmas joprojām atbilst darba tirgus attīstībai un tehnoloģiskajām pārmaiņām. Profesionālās izcilības centri, mācīšanās darbavietā un māceklība liecina par ciešas sadarbības potenciālu starp izglītību un rūpniecību, lai veicinātu inovāciju, reģionālo attīstību un ekonomikas izaugsmi. Tajā pašā laikā arvien svarīgākas kļūs mūžizglītības, prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas iespējas, jo mākslīgais intelekts, automatizācija un digitalizācija turpina pārveidot vajadzības pēc profesijām un prasmēm.

Darbaspēka mobilitāte un kvalifikāciju atzīšana arī joprojām ir būtiska labi funkcionējošam Eiropas darba tirgum. Darba ņēmēju brīva pārvietošanās ir viena no Savienības pamatbrīvībām, tomēr profesionālās izglītības apguvēji un profesionāļi, meklējot iespējas pāri robežām, bieži vien joprojām saskaras ar nevajadzīgiem šķēršļiem. Prasmju un kvalifikāciju pārredzamības, pārnesamības un atzīšanas uzlabošana var palīdzēt novērst darbaspēka trūkumu, stiprināt iekšējo tirgu un nodrošināt, ka talantīgi arodprofesiju pārstāvji var pārvietoties tur, kur tas ir visvairāk nepieciešams.

Kopumā šīs rezolūcijas mērķis ir veicināt plašākas pārmaiņas tajā, kā Eiropa vērtē zināšanas, prasmes un sasniegumus izglītības jomā. Patiesas prasmju savienības izveidei ir vajadzīgs vairāk nekā tikai reaģēšana uz darba tirgus vajadzībām. Paziņojumā "Prasmju savienība" ir arī pausta apņemšanās panākt, ka profesionālā izglītība un apmācība kļūst par tādu mācību ceļu, kas ir tikpat vērtīgs kā augstākā izglītība, un tas nozīmē, ka Eiropas iestādēm un dalībvalstīm būtu arī jāīsteno praksē tas, ko tās pauž politikā, instrumentos, tiesību aktos un formulējumos.

PIELIKUMS. PIENESUMA DEKLARĀCIJA

Saskaņā ar Reglamenta I pielikuma 8. pantu referente apliecina, ka viņa savā ziņojumā ir iekļāvusi pienesumu, kas ir par jautājumiem, kuri attiecas uz lietas priekšmetu, un kas, gatavojot ziņojuma projektu, saņemts no šādiem interešu pārstāvjiem, uz kuriem attiecas Iestāžu nolīgums par obligātu pārredzamības reģistru[1], vai no šādiem trešo valstu publisko iestāžu, tostarp to diplomātisko pārstāvniecību un vēstniecību, pārstāvjiem:

1. Interešu pārstāvji, uz kuriem attiecas Iestāžu nolīgums par obligātu pārredzamības reģistru
2. Trešo valstu publisko iestāžu, tostarp to diplomātisko pārstāvniecību un vēstniecību, pārstāvji

Par šī saraksta sagatavošanu ir atbildīga vienīgi referente.

Ja fiziskas personas sarakstā ir identificētas ar vārdu, amatu vai ar abiem, referente apliecina, ka viņa ir iesniegusi attiecīgajām fiziskajām personām Eiropas Parlamenta paziņojumu par privātumu Nr. 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), kurā ir izklāstīti nosacījumi, kas attiecas uz to personas datu apstrādi, un ar šādu apstrādi saistītās tiesības.

[1] Iestāžu nolīgums (2021. gada 20. maijs) starp Eiropas Parlamentu, Eiropas Savienības Padomi un Eiropas Komisiju par obligātu pārredzamības reģistru (OV L 207, 11.6.2021., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).